

Környezetvédelmi Minisztérium

Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat

Budapest

Tisztelt Minisztérium!

Tisztelt Társulat!

Alulírott Kollár K. Attila, a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat egyéni tagja, az MKBT Műsorfüzetében megjelent felhívás alapján a 2002. évi **CHOLNOKY JENŐ KARSZT-ÉS BARLANGKUTATÁSI PÁLYÁZAT**-ra mellékelten **benyújtom egyéni pályázatomat.**

A pályázati felhívás az egyéni kategóriában lehetőséget nyújt „*karszt- és barlangkutatóval kapcsolatos 2000-2001-ben megjelent magyar nyelvű publikációval*” történő részvételre.

Pályázatomat a SUBMARINE Búvármagazinban, 2001. évben megjelent „**Szemelvények a magyarországi bűvár-barlangkutatók történetéből**” c. cikk képezi. (A cikk két részletben jelent meg, a magazin 2001. évi „tavaszi”, – 2. évfolyam 5. szám, és a 2001. évi „nyári” szám – 2. évfolyam 6. szám)

A cikket – természetesen – változatlan szöveggel, és a magazinban megjelent fotóillusztrációval nyújtom be. A közölt eredeti cikkén túl a pályázatom tartalmazza a képek jegyzékét, ami a magazinban nem jelent meg. A pályázathoz mellékelem továbbá a felhasznált irodalom jegyzékét is.

Tisztelt Bíráló Bizottság!

Tisztában vagyok azzal, hogy egy búvármagazinba írt cikk nehezen közelítheti meg egy tudományos igényű dolgozat elvárásait, különösen a teljes körűség és a pontos dokumentáltság (hivatkozás) vonatkozásában.

Ennek tudatában, és ennek ellenére nyújtom be a pályázatomat, mint „hiánypótló” anyagot, mivel legjobb tudomásom szerint néhai Plózer István (1973-ban lezárt) bibliográfiá-

ján kívül a víz alatti barlangkutató történetéről (saját e cikkhez hasonló két „töredéket” leszámítva) tudomásom szerint senki nem publikált összefoglalást.

Pályázatomat nem a „nyerés”, a „díjazás” reményében nyújtom be, hanem azért, hogy egy, a későbbiekben ilyen munkára vállalkozó barlangi búvárnak, kutatónak a kezdeti lépések megtételéhez segítséget nyújtson az anyagom.

Úgy gondolom továbbá, igen fontos kérdés az is, hogy a magyarországi barlangkutató jelentős eseményeinek írásos összefoglalásai ne hiányozzanak a barlangkutatókkal foglalkozó szervezetek (nevezetesen a TvH Barlangtani Osztálya és az MKBT) archívumaiból.

Tisztelettel:

Kollár K. Attila

Budapest, 2002. február 27.

Melléletek, két különálló példányban:

- 1 pld pályázat: „Szemelvények a ...” c. cikk
- 1 példány fotóillusztráció: 3 oldal 23 kép
- 1 példány képjegyzék
- 1 példány irodalomjegyzék

Szemelvények a magyarországi bűvár-barlangkutatás történetéből

Napjainkban Magyarországon virágzik a kedvtelési sportbúvárkodás. Az érdeklődők az ország szinte minden nagyobb városában a világ jelentős oktatási rendszereiben szerezhetnek búvárminősítést, a legjobb márkájú búvárfelszereléseket vásárolhatják meg, vagy bérelhetik, s a világ legcsodálatosabb merülő helyeire utazhatnak el hódolni szép és érdekes kedvtelésüknek. A hazai merülési helyek között évek óta igen népszerű a kedvtelési sportbúvárok között is néhány víz alatti barlang: Hévíz, a Tapolcai Tavas-barlang és a Molnár János-barlang. Ezeket a barlangokat az elmúlt évtizedekben barlangi búvárok feltárták, feltérképezték, kiépítették, hogy a merülések könnyebbek és biztonságosabbak legyenek. A sokak által ismert barlangi merülő helyeken kívül az elmúlt ötven évben számos más barlang víz alatti részét is feltárták a magyar spelenauták...

A kezdetek...

Vélelmezhető, hogy már az ősember is lemerült a víz alá. Azt, hogy ezt véletlenül tette, mert beleesett a vízbe, vagy tudatosan, például egy nagy hal, mint ehető zsákmány után, soha nem fogjuk megtudni... Az viszont biztos, hogy őseink ismerték és használták a barlangokat, de nem látogattak el azok vizeinek mélyeire.

A víz felszín alá merülést már az ókortól gyakorolták elődeink. Ennek számos praktikus oka volt: élelemért, vagy elsüllyedt hajók rakományaiért, s nem utolsósorban katonai célból merültek. A hatékonyabb merülések érdekében egyre újabb és újabb szerkezetek láttak napvilágot, pontosabban tűntek el a napvilágról a vízfelszín alatt, s segítették a búvárokat a mélyebb vizekbe és a hosszabb víz alatti tartózkodáshoz. Az első búvárkodásról készített képzőművészeti alkotásoktól és az írásos feljegyzésektől mintegy kétezer - kétezer-háromszáz évet kellett várni, hogy az első bűvár egy barlang vizébe lemerüljön... Nagy valószínűséggel állítható, hogy búvárfelszerelésben az első barlangi merülés 1777-ben az angliai Castleton melletti Peak-barlangban történt, a Buxton Water folyó eredeténél.

Hazánkban százharmincegy évvel később, 1908. január 25-én történt az első barlanghoz kapcsolódó merülés. Lóczy Lajos gróf felkérésére a fiumei Magyar Királyi Tengerészeti Hatóság két nehézbúvára a Hévízi-tó forráskráterét vizsgálta meg. (A szóbeszéd szerint Lóczy gróf egy angol vendégének mutatta meg birtoka egyik gyöngyszemét a Hévízi-tavat, s a bemutató alkalmával, a feneketlen mélységgel kapcsolatban megjegyezte, hogy búvárokkal fogja annak mélységét felderíteni. Az angol, nemzetére jellemző fanyar humorral jegyezte meg, hogy náluk ilyesmit függő-ónnal szokták tenni. Az egyébként is hiú gróftól szerfelett bosszantotta a megjegyzés, s szavát állva rövidesen búvárokat hozatott a tó felderítésére...) A merülések célja a tó mélységének meghatározásán túl a meleg víz eredetének megállapítása és egyéb

hidrológiai és geológiai megfigyelések voltak. A nehézbúvárok által elért legnagyobb mélység 22 méter volt.

Az év november 8-án három fiumei búvár újabb merülést hajtott végre vízmintavétel céljából, de 18 méterig jutottak le. Akadályozta őket, hogy a meleg víz miatt állandóan bepárasodott a sisakablak. (Renquayrol-Denayrouse nehéz búvár-felszerelést használtak) A szóbeszéd szerint a merülés előtt bőségesen fogyasztott jó Balaton melléki bor sem segített... A búvárok – eredménytelenségük ellenére – 12 méteres mélységben megtalálták, megfigyelték a kisbarlangokat.

Ezután hosszabb szünet állt be a hazai barlangi víz alatti világ megismerésében, egészen 1932. augusztus 22-ig, amikor a magyarországi barlangkutatás legendás alakja, dr. Kessler Hubert az Aggteleki-barlangot a Domica-barlanggal összekötő szakasz szifonját szabadtüdővel átúsztta.

A Béke-barlangban 1953-ban Magyarai G. szabadtüdővel átúsztott egy öt méter hosszú szifont, majd Vértes L. Dräger típusú nehézbúvár felszereléssel megismételte a merülést. A merülésekkel egy időben a Molnár János-barlangban a Holly testvérek szabadtüdővel bejutottak egy levegős terembe.

Hévízen 1954. április 6-14-e között a Közúti Hídfenntartó Vállalat búvárai, Ugray Károly vezetésével, Kiss Gy. és Polcz I. 12 alkalommal merültek a forráskráterben.

Ezek az események vitathatatlanul az első barlangi merülések hazánkban, de semmi esetre sem beszélhetünk még rendszeres barlangi búvárkodásról.

A könnyűbúvárkodás az 1950-es évek második felében terjedt el Magyarországon. Már ebben a kezdeti időben is foglalkoztatta a búvárokat a barlangok világa, s bár a merülések igen változó eredményeket hoztak, a lelkes úttörők lendülete töretlen maradt. Rádai Ödön 1957-ben először a Molnár János-barlang előtti Malom-tóba, majd a tapolcai Tavas-barlangba, a Kossuth-barlangba, 1958-ban az Alsó-Baradla-barlangba kísérelt meg behatolni Dräger típusú oxigénes készülékkel Kessler H. és Chambre A. társaságában. Az eredményeik nem voltak kiemelkedőek, de ezek voltak az első hazai kutató – feltáró jellegű barlangi merülések.

Az 1960-as évek első feléig búvárok, barlangászok számos barlangban tettek készülékes vagy készülék nélküli merülési kísérletet. Az eredmények változóak voltak, túljutottak számos szifonon, s ezzel új területeket fedezve fel az addig emberi szem előtt elzárt csodabirodalmakban. A merülések azonban nem függtek össze egymással, s bár megkezdődött a víz alatti barlangok feltárása, készültek barlangi térkép-vázlatok, de még nem beszélhetünk tervszerű kutatásokról.

Néhány további, az ebben az időben végrehajtott dokumentált barlangi merülés közül:

A Mánfai Kő-barlangban 1955. májusában Magyarai G. szabadtüdővel egy nyolc méter hosszú szifont úszott át.

Az orfői Vízfő-forrásbarlangban 1958. októberében az MHS BEKSZ, majd a Pécsi MHS búvárai oxigénes készülékkel átúszták az első szifont.

A Mátyás-hegyi barlangban 1959. januárjában Kádár I., Jakab Gy., Marek I., Miller T. a tóból induló szifonban merültek, de annak elszűkülése miatt nem jutottak tovább.

E felsorolásból látható, hogy ezekben az években a bűvárok számos barlangban végeztek feltárásokat, sok helyen továbbjutottak, s további kutatásokhoz tapasztalatokat szereztek. Ezek a merülések elsősorban szifonok leküzdésére irányultak, hogy azok után újabb szárazbarlangi részeket lehessen megismerni. S ha figyelembe vesszük hogy az akkori bűvárfelszerelések nem voltak a legalkalmasabbak a barlangi merülésekre, valóban úttörő és hősi tevékenység volt elődeink minden egyes szifonúszása...

Tervszerű feltárások...

Az 1960-as év utolsó napja és az azt követő esztendő január 9-e közötti időszak a magyarországi víz alatti barlangkutatás területén igen fontos állomás volt. Az MHSZ BEKSZ-bűvárok a tapolcai Tavas-barlangban tartott kutatótáboruk során tervszerű munkával – itt beszélhetünk az első módszeres kutatásról – a 10 napos kutatótábor során beúsztak és feltártak több, mint 300 méter víz alatti járatot, amelyből 214 métert feltérképeztek. Összesen 1640 percet merült a kilenc bűvár Hortolányi Gy. vezetésével, mely ez az akkori technikai lehetőségeket figyelembe véve igen jelentős időnek számít. A 11 fős kutatócsoport 2290 munkaóra alatt végezte el a feltárást. Munkájukról fekete-fehér víz alatti filmet készítettek. A filmet a III. Szpeleológiai Kongresszuson, Bécsben bemutatták, és nemzetközileg is nagy sikert arattak vele.

A bűvártechnika fejlődése, a gyári felszerelések elterjedése, a barlangi merülések területén elért tapasztalatok az 1960-as évek végére megnyitották az utat a hazai barlangkutatás második szakaszának. Az első szakaszt az eseti, spontán merülések jellemezték, a második szakaszra a rendszeres, tervszerű merülések, a víz alatti barlangok módszeres kutatása volt jellemző. Ebben az időszakban a bűvárok komolyan kezdtek foglalkozni a barlangjárás, a barlangi merülések technikájával, az e célra alkalmas speciális bűvár felszerelések kialakításával, a barlangkutatás ismereteinek elsajátításával. A következő évtized elejére, közepére kialakult a hazai bűvárok között egy speciális réteg, a barlangi bűvárok, a spelenauták köre...

Az 1960-as években Magyarországon kétféle bűvárszervezet létezett: az MHSZ klubok és a többiek. Nevezzük őket polgári kluboknak. Az előbbieket száma igen magas volt, s lehetőségeik igen széles körűek voltak, ami az MHSZ jogállásból eredt. A kis számú polgári klub felsorolható: az AMPHORA KSC, az FTSK DELFIN Könnyűbűvár Szakosztály, a VM Nautilus, és a TRITON szekció voltak. Ezeknek az egyesületeknek a mozgásteret sokkal szűkebb volt, mint az MHSZ kluboké, s biztos csak a folyamatos létbizonytalanságuk volt...

A kezdeti első szakasz bemutatása alkalmával láthattuk, hogy főleg MHSZ-klubok tevékenykedtek a barlangok víz alatti színterein. A második szakaszban – s főleg az 1970-es évek elejétől – szinte kizárólagos szereplői a polgári klubok lettek a víz alatti barlangkutatásnak. Természetesen volt kivétel is, mert két MHSZ klub foglalkozott barlangi bűvárkodással, az MHSZ Izzó – kisebb intenzitással – és az MHSZ Debrecen, akik igen kiemelkedő eredményeket értek el. Az MHSZ akkori vezetésében te-

vékenységüket nem kísérte osztatlan elismerés, Czakó Lászlónak, a debreceni klubtitkárnak minden sikeres barlangi akciója után bizonytalanná vált az állása.

A tudományos igényekkel is fellépő, célirányos víz alatti barlangkutatás koordináció nélkül nem valósulhatott volna meg. Ezért a polgári klubok barlangi bűvárai beléptek a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulatba és önálló csoportokat alakítottak. A csoportok a Társulaton belül megalakították a Vízalatti Barlangkutató Szakbizottságot (első elnöke Plózer István volt, tragikus halálát követően utódja Kollár K. Attila), amelyet az 1976. évi küldöttközgyűlés szakosztályi rangra emelt. A Szakosztályhoz a későbbiekben csatlakozott a korábban említett két MHSZ klubon kívül az MTV Búvárszakosztálya is.

A Szakosztály kidolgozta és 1978. szeptemberében kiadta a „Barlangi merülések irányelvei”-t, amely minden barlangi bűvárnak útmutatást adott a zárt téri merüléseknél. A csoportok megállapodtak a kutatási területek felosztásában, és az elért eredményeikről folyamatosan tájékoztatták egymást. Több, a bűvárkodást és a víz alatti barlangkutatást segítő kiadványt jelentett meg, Rino G.: „Édesvízi bűvárkodás”, és „Barlangi bűvárkodás”, Kalinovits S. – Kollár K.A.: „Víz alatti barlangok térképezése”, S. Exley: „Alapfokú barlangi merülés - Terv a túléléshez” c. füzeteket. A Szakosztály az MKBT támogatásával és a VERTIKUM Kiszövetkezet közreműködésével 1983-ban hazánkban először szervezett olyan bűvároktatást, mely nemzetközi minősítést adott. A bermudai tengerbiológus, Thomas Yliffe NAUI oktató által vezetett tanfolyamon 25 fő – mind polgári klubok barlangi bűvárai – szerzett haladó minősítést.

A csoportok kutatási engedélyek alapján végezték a feltárásokat, esetenként tudományos kutatók bevonásával. Álljon itt két példa, kiragadva a számtalan együttműködés közül. A Molnár János-barlangot kutató delfinesek nyújtottak segítséget Müller Tibor geológusnak, aki az aktív, melegvízes barlangban a helyszínen vizsgálta a gömbfülkék kialakulásának folyamatát, melyről több tudományos dolgozatot publikált. Az Amphora bűvárai a Hévízi-tó és a forrásbarlang kutatása során számos hidrológussal, geológussal dolgoztak együtt, akik közül – talán önkényesen – Dr. Böcker Tivadar nevét említem meg.

A legjelentősebb komplex feltárások Hévízen, a tapolcai Tavas-barlangban, a Molnár János-barlangban, Esztrámoson, a Kossuth-barlangban, Baradla-Alsó-barlangban és a Bükk-hegység több forrásbarlangjában folytak. A kutatások keretében felderítették, feltárták és feltérképezték a jelentősebb víz alatti barlangrendszereket. A víz alatti barlangok feltárásának jelentőségét és tudományos értékét bizonyítja, hogy az FTSK DELFIN bűvárainak felmérései alapján, Kalinovits S. által a Molnár János-barlangról szerkesztett térképet az MKBT 1984-ben a „Magyarország barlangtérképei” sorozat ötödik számaként kiadta.

A barlangi bűvár csoportok munkájukról évente kutatási jelentéseket készítettek az Országos Környezet és Természetvédelmi Hivatal Barlangtani Intézete és az MKBT részére. A jelentések folyamatosan részt vettek a Társulat által alapított Cholnoky pályázaton. A komplex kutatásokért a DELFIN bűvárai 1979. évi jelentésükért a pályázat második helyezését, és Kadich Ottokár külön díjat kaptak. De más csoportok, - többek között az AMPHORA KSC - jelentései is többször szerepeltek a helyezettek között.

Az Amphora bűvárai, később a debreceni bűvárok határainkon túl is számos víz alatti barlangot kerestek fel, és jelentős feltárásokat végeztek Erdélyben, de eljutottak Kubabárángjaiba is. Lidice, Csarnóháza, Izbindis – a teljesség igénye nélkül – olyan erdélyi barlangok nevei, melyek feltárásában a magyar barlangi bűvároknak jelentős szerepük volt.

A felszerelések fejlődése következtében a 70-es évektől egyre népszerűbb lett a barlangi bűvárok körében a víz alatti fotózás, filmezés. Azon kívül, hogy a víz alatti fotók a barlangról készített dokumentációk fontos részét képezték, a hazai bűvár fotópályázatokon is komoly sikereket értek el a barlangi bűvárok. A teljesség igénye nélkül néhány név a barlangi bűvárfotográfusok közül: Csávós L., Czakó L., Ember S., Horváth Gy., Irsai S., Kalinovits S., Kovács Gy., Manek A., Maróthy L., Mozsáry testvérek, Nagy J., Násfay B., Plózer I., Prágai A., Söphen L....

Az 1970-es években a barlangi bűvárkodás népszerűségét, eredményeit és tudományos elismertségét bizonyítja, hogy a Magyar Karszt- és Barlagkutató Társulat tudományos szaklapja, a Karszt és Barlag 1974. II. száma teljes egészében, mint bűvár szám jelent meg.

A második szakasz az 1980-as évek elejéig tartott. Talán ez volt az aranykor...

És utána jött egy újabb korszak. Lassan nehezedtek a kutatási engedélyek megszerzésének lehetőségei. Ennek több oka volt. Az egyik a gyorsan változó barlang hatóság által kijelölt kezelői rendszerben kereshető. A kutatási engedélyek megkérésének, az összes érintett szerv hozzájárulásának megszerzése például eredményezte azt, hogy egy esztramosi kutatási engedély kiadása, mintegy másfél évig tartott (engedély nélkül nem lehetett a barlangba belépni), s a friss pecsétes papírok birtokában az egy-két héten belüli újabb kezelő kinevezése miatt további hónapokkal növekedett meg az újabb kiegészítő pecsét megszerzésének időtartama. Az engedélyek kiadásának bizonytalansága sokat ártott a tervszerű kutatások folytatásának, s nem ritkán annak teljes felhagyásának gondolatát vette fel a kutatásvezetőkben.

A másik súlyos problémát az jelentette, hogy a „tervszerű” szocialista nagyipar által a timföldbányászat során kiemelt nagy mennyiségű karsztvíz megbontotta az ország hidrológiai rendszerét, amely, a meleg víz rohamos csökkenését eredményezte. Hévíz hűlt, Tapolca megszűnt, mint vizes barlang létezni, a budai források hozama jelentősen csökkent. Ezek az aggasztó információk „természetesen” szigorú titkot jelentettek, s ez a súlyos környezetrombolás – a korszak információs gyakorlatának megfelelően – agyon hallgatásra került. A vizek felhasználói egyre idegesebbek lettek, s a „zavaró momentumokat”, így például a bűvártevékenységet – igyekeztek csökkenteni.

Ebben az időszakban a hazai bűvárok nagy tapasztalatra tettek szert a barlangi merülések területén, a felszereléseik is megfelelőek voltak a barlangi merülésekhez, s megalapozott információk alapján merülhettek a barlangok szifonjaiban. Úgy gondolták, hogy szinte mindent tudnak, s egyre bátrabbak lettek. Sajnos, ez több halálos balesetet is eredményezett, ami intő jel volt. A hazai barlangi bűvárok felkészültségét bizonyítja egy tragikus bűvárbalesetet követő mentés végrehajtása. A romániai Izbindis-forrásban 1984-ben egy erdélyi bűvár szerencsétlenül járt. A hazai barlangi mentőszolgálat nagy erővel érkezett a helyszínre, ahol Czakó László 200 méteres távolságból, 40 m mélységből, háromszori merüléssel hozta felszínre a holttestet.

Megjelenik a munka...

Az erőltetett timföldbányászat miatti tragikus víz háztartási probléma különösen Hévízen jelentett gondot, hiszen az európai hírű gyógyüdülő – fürdőhely meleg vize egyre hűlt, s lassan alkalmatlanná vált gyógykezelésre. Ezért az illetékesek valami kompromisszumos megoldást akartak, mellyel a bányászat továbbfolytatható, de a tó vizének hőmérsékletét is növelni lehessen. 1980-as esztendő végén megkezdődött Hévízen a búvárok és a súlyosan sérült természet küzdelme a melegebb vízért. A munkákat a Hídépítő vállalat kezdte a forrás tisztításával. Munkájukat a DELFIN búvárai segítették, akik több mint félévig egy víz alatti házat, a DEKOPLAS-ot üzemeltették, ahol a 30 – 40 méter mélységben dolgozó NOVUS-os és Hídépítő búvárok hosszú dekompresziós idejüket „szárazon” töltötték. A munkálatokat a következő évtől az AMPHORA Klub vette át, akik közel tíz éves munkával újra meleg vizet biztosítottak a gyógyulásra váróknak. A kiépített rendszer üzemeltetése, ellenőrzése és karbantartása napjainkban is folyamatosan tart. Az AMPHORA hévízi munkáját mindenidők legnagyobb hazai búvármunkájának tekinthetjük, nem csak időtartama miatt, hanem azért is, mert voltak olyan évek, amikor folyamatosan húsznál több búvár dolgozott a forráskráterben. A munkán kívül a búvárok folyamatosan kutatták a forráskráter geológiai, hidrológiai, biológiai sajátosságait. Három évtizedes kutatómunkájuk eredményének elismeréseként 2000-ben az AMPHORA Búvár Klub és dr. Pálfi Zoltán: „A hévízi termálforrás kutatása” c. tanulmányával elnyerte a CMAS G. P. I. E. M. első díját, amelyet az UNESCO, a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (CIO), a Sportszövetségek Nemzetközi Szervezete (AGFIS) több neves, nemzetközi környezetvédelmi szervezettel együtt ír ki. A magyar búvárok összefoglaló kutatási jelentése az egész világ területéről beérkezett 17 tudományos dolgozat közül nyerte el a nemzetközi hírű kutatókból álló bíráló bizottság által odaitélt első díjat.

Ebben az időszakban az ország más területein is jelentős búvármunkák folytak barlangokban. Kiemelésre érdemesek a Debreceni Búvár Klub, Czakó László által vezetett munkák a Bükk és a környékének forrásaiban. Munkájuk nagyban hozzájárult Miskolc vízellátásának javításához, valamint a Miskolc-Tapolcai Barlangfürdő több és melegebb vízzel történő ellátásához.

Nem alakult ilyen szerencsésen a budapesti Lukács uszoda víznyerő helyén, a Molnár János-barlangban Szenthe István által vezetett búvárvállalkozók által végzett munka. A feladat elvégzése után a barlangba a búvárok fizikai bejutása nehezebb lett. A beépített csőrendszer nem biztosított igazi megoldást fürdő melegebb és biológiailag tisztább vízzel történő ellátásához. A megváltozott és nehezebb körülmények következtében a Fürdőigazgatóság nagymértékben korlátozta a merülési lehetőségeket, mely a víz alatti kutatások gyakorlati megszűnését eredményezte.

A barlangokban végzett munkák meglehetősen Janus arcú tevékenységek voltak. Egyrészt ezek bevételt jelentettek, s hamar kialakult egy olyan verseny, amelyben néhány éve még jó barátok, búvárok az üzleti élet területén sokszor maradandó sebeket okoztak egymásnak... A másik oldal is vitathatatlan, hogy előnye is volt a munka megjelenésének a barlangok területén. Számos kutatást a klubok sohasem tudtak volna önerőből elvégezni, szakmai tudásra, tapasztalatra, felszerelésre nem tehettek volna szert másképp, mint így. Hátrányok és előnyök a barlangkutatás mér-

legének serpenyőiben... Nem igazán látni viszont a mérlegnyelvét. Főleg nem volt ez látható a 80-as évek második felében. Akkor tanán sokan a lehetőségek szűkülésével a negatív tendenciákat érzékeltük jobban. Ezt az időszakot tekinthetjük a harmadik korszaknak.

Meg kell azonban emlékezni a korszakot lezáró kiemelkedő eseményről, a X. Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszusról. Hazánkban, Budapesten rendezték 1989. szeptemberében a világrendezvényt, melyhez nagy számú barlangi túra is kapcsolódott az ország egész területén. A Magyarország víz alatti barlangjait bemutató D5 nevű programot a Vízalatti Barlangkutató Szakosztály közös munkával előkészítette és Hévíz, Tapolca, a Molnár János-barlang, Esztrámos, az Alsó-Baradla-barlang merülési lehetőségeit ajánlotta a külföldi búvároknak. A jelentős számú regisztrált barlangi búvár ellenére sajnos, viszonylag kevesen - mintegy másfél tucat búvár - éltek a merülési lehetőségekkel. A víz alatti barlangkutatók külön szekcióüléseket tartottak, melyek keretében számos filmet mutattak be a nemzetközi víz alatti barlangkutatásról. A Kongresszus volt a Szakosztály utolsó, jelentős közös munkája...

Ugyanebben az évben megalakult a Magyar Búvár Szövetség. Úgy éreztem, - s gondolom még sokan mások is - hogy ebben az új, demokratikusan választott szervezetben megvan a helye a barlangi búvárkodásnak. A Szövetségnek a számos meglévő és új feladata miatt nem sikerült a barlangi búvárkodást felkarolnia és sajnálatos módon nem sikerült szorosabb kapcsolatot kialakítania az MKBT-vel. Az MBSZ Merülési Szabályzatában kiemelten foglalkozik a zárttéri merülésekkel, kialakította a CMAS - MBSZ búvároktatási szakbúvár képzési rendszerben a barlangi búvárképzés különféle szintjeit, de többre nem telt erejéből. A rendszerváltoztatás következtében átalakult a búvársport szervezete, szerkezete is. Vitathatatlan, hogy számos klub hosszabb időn keresztül, - talán még ma is - küzd a fennmaradásáért. Sok egyesület meg is szűnt, de számos fennmaradt és működését megszilárdította. A kilencvenes évek elején sorra megjelentek hazánkban a nemzetközi oktatási rendszerek, s megkezdődött a kedvtelési célú sportbúvárok folyamatos, rendszeres és tömeges képzése. Kezdetét vette a hazai barlangkutatás egy újabb korszaka...

A kedvtelési célú sportbúvárok és a víz alatti barlangok...

A nemzetközi búvároktatás beindulásakor a jártas, tapasztalt búvárok jelentős része - közöttük számos barlangi búvár is - merülésvezetői, búvároktatói minősítést szerzett. Az új oktatók klubok keretében, vagy egyéni vállalkozásként búváriskolákat alakítottak és megkezdték a kedvtelési célú búvárok oktatását. „Minden kezdet nehéz” tartja a közmondás, nem volt másként ez a búvároktatás megindításakor sem. Minden búvároktatási rendszerben az oktatók számos problémával küzdöttek és szinte teljes energiájukat ez az újszerű feladat lekötötte. A búvárok oktatásával párhuzamosan megnőtt a merülések iránti igény, s az oktatók frissen kiképzett búváraiknak igyekeztek a hazai tavakban, a környező és távolabbi tengerekben merülési lehetőségeket biztosítani. Az oktatás, a búváriskolák szervezése, a búvárfelszerelések biztosítása, a külföldi és hazai merülések szervezése időszakosan háttérbe szorította a barlangi merüléseket. Ez a helyzet általánosnak mondható és a kilencvenes évek közepéig tartott. Ebben az időben sok ezer kedvtelési búvár képződött ki, közülük jó néhányan megszerezték a búvárminősítések legfelső szintjét, s jelentős merülési tapasztalatokra tettek szert. S voltak olyanok is, akik időközben megismerkedtek a

barlangi merülésekkel. Innen már csak egy lépés kellett, s megjelent az új bűvárok egy szűk rétege, akik barlangi bűvárokká képezték magukat. A barlangi merülések élményei gyorsan elterjedtek a kedvtelési célú bűvárok között, s egyre többen próbálták ki ezt az új merülési formát. A különféle oktatási rendszerekben léteznek különféle szintű barlangi – vagy ahhoz igen közel álló – szakbűvár tanfolyamok, melyek a „komolyabb” érdeklődőknek gyakorlati jártasságuk mellé szakirányú elméleti ismereteket is adnak. Ezzel a folyamattal kiszélesedett a barlangban merülő bűvárok köre, s néhány év alatt – a 1996-97-es évekre teszem ezt az időszakot – kialakult a merülések egy új formája, a barlangi kedvtelési célú merülések. Erre a bűvártevékenységre az a jellemző, hogy a merülők nem a felfedezés, kutatás céljával merülnek a szifonokba, hanem a merülés spontán élményéért. Igen óvatos becsléssel 2–3.000 közé teszem az ilyen jellegű merülések számát. Ez vitathatatlanul egy új formája a hazai barlangi bűvárkodásnak.

A kedvtelési célú barlangi merülésekkel párhuzamosan számos víz alatti barlangban folytattak, folytatnak kutatási tevékenységet. A „korszak” elején a Poseidon Bűvár Klub a Tapolcai Tavas-barlang szárazzá vált járatain keresztül eljutott a Kórház-barlang irányában olyan területekre, ahol bűvárok korábban nem merültek s jelentős új területeket tártak fel. Korábban már említettem az AMPHORA Bűvár Klub tevékenységét és eredményeit. Feltétlenül említést kell tenni a Molnár János-barlangban a kevésbé ismert részek feltárására – Kalinovits Sándor vezetésével – irányuló munkálatokról. 1997-ben alakult az MKBT keretében –Szabó Zoltán vezetésével – a Plózer István Víz alatti Barlangkutató Szakosztály, akik célirányos kutatásokat végeztek számos vizes barlangban, melyek közül a Tapolcai Kórház- és Tavas-barlangban, az Esztrámosi Rákóczi-barlangban és a Kossuth-barlangban végzett munkájuknak és feltárásaiknak komoly eredményei voltak.

Elérkeztünk napjainkhoz... Úgy gondolom, hogy ma a víz alatti barlangi merülések népszerűek, a kutatások újra egy fellendülő szakaszhoz értek, amit az olyan kezdeményezések, mint a 2000. szeptemberében Tapolcán szervezett Nemzetközi Barlangi Bűvár Találkozó is alátámaszt....

Eljutottunk a „történet” végére. Átgondolva a leírtakat, talán a kezdetekkel részletesebben foglalkoztam és napjaink eseményei csak említés szintjén villantottam fel. Úgy gondolom, hogy ez nem baj, hiszen minden olyan bűvár, aki vonzódik a barlangi merülésekhez, megfelelő önkontrollal rendelkezik, reális a célkitűzése, s mindig figyelembe veszi a szűk keresztmetszet elvét, maga is aktív részese lehet napjaink barlangi bűvár történetének alakításában...

Kollár K. Attila

A cikk két részletben jelent meg a SUBMARINE Bűvármagazin 2. évfolyam 5. számában (2001. Tavasz) p.47-51. és a 2. évfolyam 6. sz. (2001. Nyár) p.37-39.

FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE

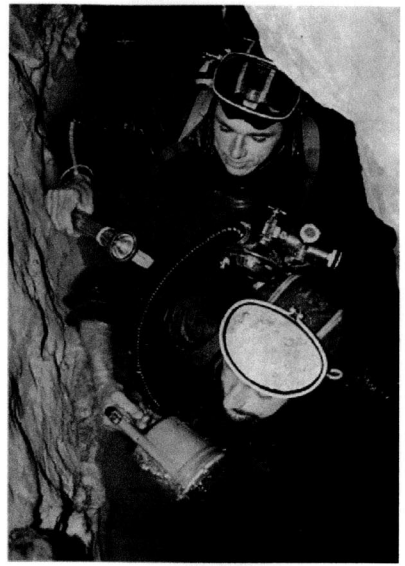
1. Plózer István: A magyarországi bűvár-barlangkutatók története és bibliográfiája (1908-1973) – Karszt és Barlang 1974. II. (p. 55 – 65)
2. Rónaki László: Helyesbítő kiegészítések a bűvár-barlangkutatók történetének mecseki részéhez – Karszt és Barlang 1978. (p. 22)
3. Kollár K. Attila: 10. Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszus (1989. augusztus, Budapest) D5. programjának, a Magyarország víz alatti barlangjai bűvárok számára c. kiadványa
4. Kollár K. Attila: A magyarországi bűvár barlangkutatók története – BÚVÁRHARANG, 1993. 2. sz. (p.28 – 31)
5. Kollár K. Attila: Mikor – mi történt? (Búvártörténelmi cikksorozat) – BÚVÁRINFÓ (1998-tól folyamatosan)

1.

2.

3.

4.

5.

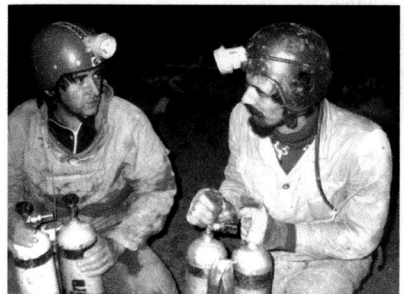
6.

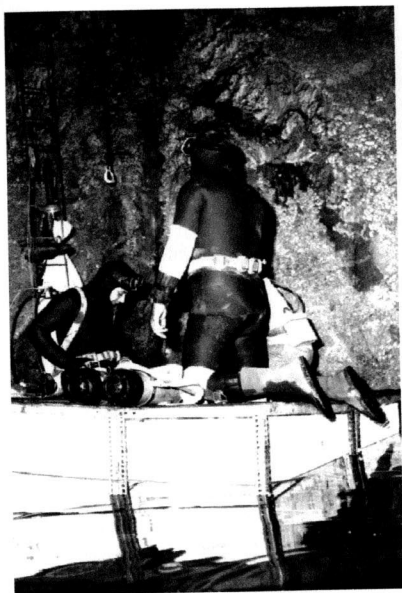
7.

8.

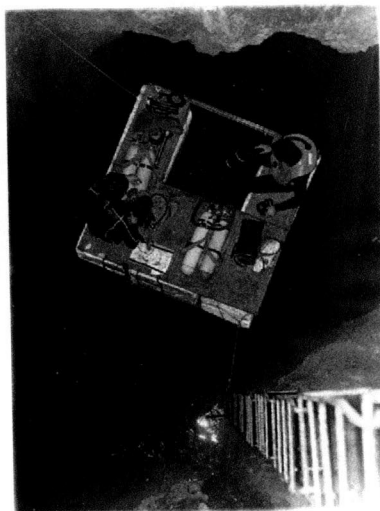
9.

10.

11.

12.

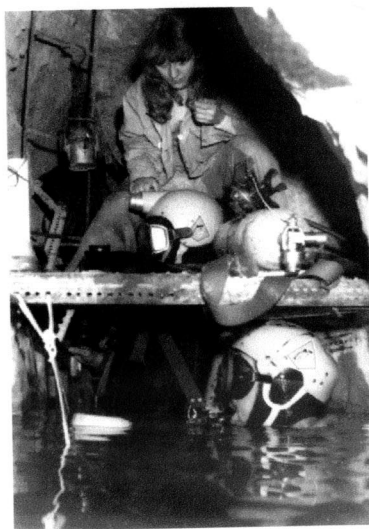
13.

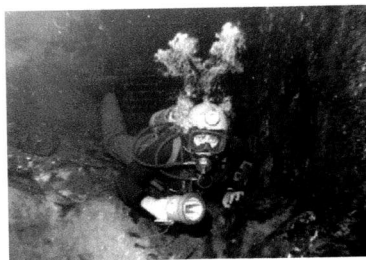
14.

15.

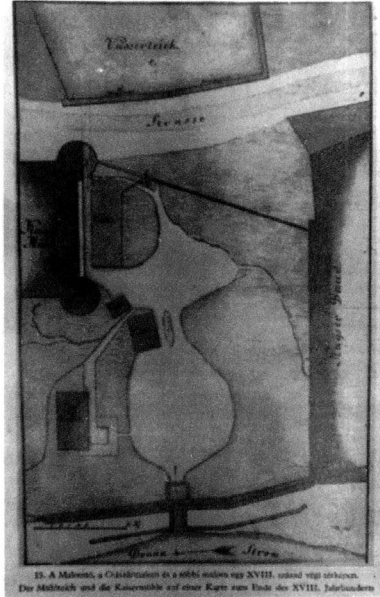
16.

17.

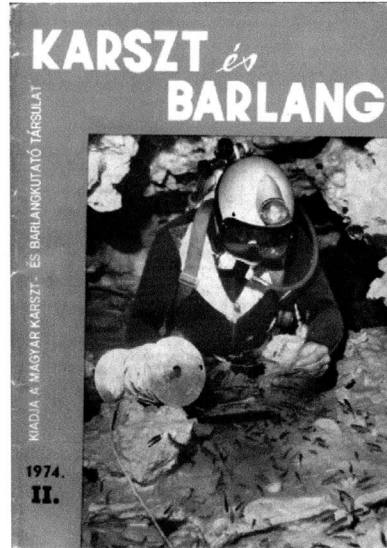
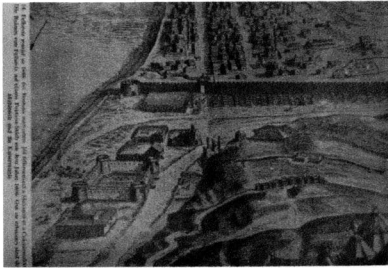
18.

19.

20.

21.

22.

23.

KÉPEK JEGYZÉKE

1. Búvár és fúrge cselék a tapolcai-Tavas-barlangban.
2. A Molnár János-barlang előtti Malom-tó tisztítása.
3. Dr Müller Pál és Plózer István a Molnár János-barlang Dexion-ágában.
4. Plózer István az esztramosi Rákóczi-barlangban merüléshez készül.
5. A Molnár János-barlang Neo-Dexion-ágának „száraz” kutatása.
6. A társakra várva. (Molnár János-barlang, Dexion-ág)
7. A József-hegy tövében lévő Malom-tó boltíve.
8. A Molnár János-barlang hegyoldali, száraz bejáratánál a búvárok hidrobarotermográfós mérésre indulnak
9. Eredményes szifonúszás után az Esztramoson.
10. Az esztramosi Rákóczi-barlang 2. sz. tavában lévő merülőbázison készülődnek a búvárok.
11. Útban az esztramosi Rákóczi-barlang 1. sz. tavához.
12. A merülőbázis. (Esztramos)
13. Szifonúszás után.
14. Hévíz, a forrásbarlang egykori bejárata.
15. Szifonban. (Hévíz)
16. A Molnár János-barlangban kiépített biztonsági dexionbázis.
17. Merülés.
18. A Molnár János-barlang Óriástermének alján, 22 méteres mélységben felállított biztonsági levegősátor, a „Kaponya”.
19. Térképező barlangi búvárok.
20. A tapolcai Tavasz-barlangban.
21. A Császármalom-tó – térkép a XVIII. Századból.
22. „Felhévíz” (Malom-tó) képe.
23. A Karszt és Barlang bújárszáma.

A képek ismert szerzői: Kalinovits Sándor, Maróthy László, Söphen László. A képek az FTSK DELFIN Könnyűbúvár Szakosztály és a cikk szerzőjének archívumából származnak.